

Ulven og Faarene! – en allegorisk fabel

- *Ulven og Faarene!* udgivet i novellesamlingen *De tomme Pladers Passagerer*, 1921

Grafik: creativecommons.org

Social indignation og religionskritik

Fortællingen *Ulven og Faarene. En Fabel* blev oprindeligt skrevet til den socialdemokratiske ungdom og trykt i deres blad *Fremad* i 1915. Martin Andersen Nexøs opvækst og ungdomsår i fattige miljøer i København og på Bornholm vakte en politisk interesse og social indignation hos ham. I 1910 meldte han sig ind i socialdemokratiet og senere i det kommunistiske parti, DKP. Nexø var imod det klassesdelte samfund og indigneret over, hvorledes den herskende klasse udnyttede arbejderne og de svage. En af kommunismens fædre var Karl Marx. Han var ligeledes en ivrig religionskritiker og kendes for sloganet ”religion er folkets opium”. Dette hentyder til, at religion bliver en trøst og en virkelighedsflugt for de undertrykte. Ifølge Marx var religion et værktøj i magthavernes hænder til at aflede opmærksomheden fra de elendige vilkår, som arbejderne havde, og Marx mente, at religion ville forsvinde, hvis alle bliver lige. I dette forløb vil vi se, hvordan Nexø gennem en allegorisk fabel fremstiller klassesamfundet og en kritik af magthavernes brug af religionen som undertrykkende middel.

Introduktion

Ulven og Faarene! er en fabel om, hvordan en ulv undertrykker og udnytter en flok sagesløse og godtroende får. Et ungt vædderlam gennemskuer ulvens gerninger og forsøger at samle fåreflokken og tage kampen op mod ulven. En fabel er en historie, der handler om dyr, der opfører sig som mennesker. Genren fremstiller ofte menneskelige problemstillinger. Som udgangspunkt har en fabel en morale, som læseren skal lære noget af.

Øvelser til *Ulven og Faarene!*

1. Beskriv ulven. Hvad repræsenterer ulven?
2. Beskriv fårene. Hvad repræsenterer fårene?
3. Beskriv det unge vædderlam. Hvad repræsenterer vædderlammet?
4. Hvilken fortæller møder læseren? Og hvor ligger fortællerens sympati? Find citater, der viser, hvilken vinkel fortælleren ser fra.
5. Undersøg fabelens ordvalg. Find ord, der viser et politisk sigte fra Nexøs side.
6. Find eventyr/fabeltræk i fortællingen. Hvilken virkning har de?
7. Fabelens slutning er åben og afsluttes med tre tankestreger. Ender den lykkeligt eller ulykkeligt?
8. Hvad bliver fabelens morale?
9. Hvordan ses den marxistiske religionskritik i fabelen?
10. Novellesamlingen, hvor *Ulven og Faarene!* er trykt, hedder *De tomme Pladsers Passagerer*. Det er et gentaget billede hos Nexø og viser henimod mennesker, der ingen plads har i samfundet. Hvordan kommer det til udtryk i *Ulven og Faarene!*?

Perspektivøvelse – mørkets magter

I et uddrag fra *Pelle Erobreren* står følgende:

Men Stengårdsslægten ville købe – bestandig købe og udvide sig, og den måtte købe ved Ulykke. Overalt hvor Misvækst og Sygdom og Uheld med Kreaturer slog en Mand saa han ravede, købte Køllerne. Saaledes voksede Stengaarden, fik mange Bygninger og fik Tyngde; den blev saa tung en Nabo som Havet er det, hvor det æder af Landmandens Jord, Mark for Mark, og der Intet er at stille op. Saa blev een ædt og saa den næste; enhver vidste at Turen kom til ham før eller senere. Ingen gaar i rette med Havet; men alt hvad der rugede af Ondt og Uhygge over Fattigmands Liv kom svævende deroppe fra. Dér holdt Mørkets Magter til, rædde Sind pegede bestandig mod Stengaarden. "Det er godt gødet Jord", kunde Egnens Folk sige med eget Tonefald der rummede Forbandelsen; men videre vovede de sig ikke.

Martin Andersen Nexø: *Pelle Erobreren* – Barndom, læreår. Gyldendal, 1906.

Uddraget er ikke en fabel, men en fremstilling af grådige magthavere og overtroiske landarbejdere også kaldet *Mørkets Magter* og *Egnens folk*. Find flere analytiske udsagn fra det lille tekststykke, som I synes passer til *Ulven og Faarene!* og begrund med konkrete eksempler fra denne tekst.

Introduktion til skriveøvelse

Martin Andersen Nexøs samfundsengagement forklædes her i vædderklæder. Nexø mente, at vejen ud af magthavernes undertrykkelse og udbytning gik gennem en fælles kamp og en solidaritet mellem mennesker.

Skriveøvelse – den revolutionære vædder fortæller

I fabelen møder vi en alvidende 3. personsfortæller, der har sympati med fårene, men som også hæver sig over dem, gennemskuer og ved mere end dem. Forestil jer nu, at fabelen fortælles ud fra det unge, oprørske vædderlam. Forestil jer, hvad vædderlammet tænker om ulven og fårene, og hvad den foretager sig efter fabelens afslutning.

Skriveøvelse – den agitatoriske Nexø

Martin Andersen Nexø havde tydeligvis et politisk budskab med denne fabel. Han havde som kommunist en tro på, at de revolutionære kræfter i mennesket ville sejre, at de undertrykte ville stå sammen og gøre oprør mod magthaverne og skabe det klasseløse samfund. Forestil jer, at Nexø i stedet for at udgive fabelen i bladet *Fremad* i stedet holdt en tale ved en socialdemokratisk kongres. Tag udgangspunkt i følgende citat fra en tale, han holdt til fordel for den kommunistiske avis *Land og folk*:

Vi tror på mennesket, og det så det forslår. På det fri menneske uden ydre utøj og åndelige indvoldsorme; på solidariteten, på sammenholdets uovervindelig. Det er jo det der gør os stærke, så få vi er!

Martin Andersen Nexø tale til fordel for *Land og folk*, 1948

Brug allegorien om ulven og fårene til at bygge talen op, så tilhørerne forstår, at mennesket skal vække de revolutionære kræfter i sig og gøre sig fri af både de undertrykkende magthavere og religionen, så alle kan stå som lige mennesker med lige ret til produktionsmidlerne og til at leve i et samfund uden klasser. Nexø havde en sprudlende og agitatorisk stil, hvor han ved at inddrage sin litterære baggrund forsøgte at vække til handling. Overvej retoriske virkemidler, der kan overbevise tilhørerne.

Ulven og Faarene!

Fra *De tomme Pladers Passagerer*, 1921

Det er meget længe siden – længe før Godhed og Retfærdighed endnu havde vundet Herredømme paa Jorden! Det var dengang Vorherre var en lille Dreng, saa længe er det siden! Jorden var grøn dengang ogsaa, og Vorherres fredelige Faar græssede Markens Grøde af og omsatte den i god Uld og kære smaa Paaskelam. Verden var frodig og skøn, omgivet som den var af Hav paa de tre Sider og uudgrundelig Skov paa den fjerde; og det hele kunde have været saare godt – om ikke Ulven havde været.

Om Dagen holdt den helst til i den dunkle Skov. Men om Natten, naar Faarene laa og tyggede aved¹ om i Søvn, brød den frem af Tykningen og var over dem. Og vovede et Lam sig i ungdommelig Kaadhed blot et Par Skridt ind mellem Træerne, var det uhjælpelig fortabt.

»Skoven giver intet fra sig!« sagde de gamle Faar og holdt sig klogelig paa Afstand. Og saaledes gik det til, at ingen kendte noget virkeligt til Skoven; der herskede de vildeste Forestillinger om, hvad der huserede derinde. De dybsindigste blandt Faarene holdt paa, at Gud selv holdt til inde i Dunkelheden og sendte Faareverdenen Ulven paa Halsen – til Straf for dens Synder. Det blev efterhaanden til en hel Religion; og det mærkeligste var, at der lod sig leve nogenlunde paa den.

Om Ulven selv vidstes kun, at Vorherre nok langt tilbage i Tidernes Morgen havde skabt den som Hund, for at den skulde vogte og beskytte de fredelige Faar. Men en skønne Dag havde den saa

---

¹ Tyggede aved om: tyggede på en måde, der viser manglede opmærksomhed eller omtanke.

forraadt sit Kald² og var løbet til Skovs. Saadan var Vildnissets onde Aand blevet til – af noget der egentlig var ment for det gode.

Ejendommelig for Faarenes blodige Udbytter³ var en mægtig Bug som syntes at have Plads til Alverden, en lang spids Aadselsnude⁴, og skarpe Klør. Venner havde den ingen af; selv naar den lo viste den sine skarpe Tænder; og enhver gik af Vejen for den.

Kanske husede Skoven ogsaa andre onde Magter; – det blev i al Fald Ulven det hele samlede sig paa. Og det var ikke frit for, at han tog Dimensioner af det. Alene det, at han ikke var mørkeræd men øvede alt sit i Ly af Natten, maatte gøre ham uhyggelig stor for skikkelige Faar, som selv skyede alt hvad der ikke kunde taale Dagens Lys. Han nøjedes ikke engang med at bide det ihjel han havde Brug for – saadan som andre Væsner, men gik undertiden ind i Hjorden og skambed for Fode⁵.

Faaret er et skikke ligt Dyr og kan finde sig i meget – selv det at blive ædt. Men at blive bidt ihjel til ingen Verdens Nytte ansaas med Rette for en stor Skam og Ulykke. Paa den Maade opstod Sondringen⁶ *mellem gode Tider og daarlige Tider*. De gode Tider er endnu i Faareverdenen dem, hvor man ikke alene bliver sønderrevet men ogsaa ædt.

Saadan gik der hundrede Aar – og kanske nok hundrede til. Faarene sukkede til Gud i deres Nød; og deres Gudhengivenhed belønnedes og blev efterhaanden til en fast Overbevisning om, at ingenting er saa ondt, det er dog godt for noget. Langt borte paa den anden Side Skoven holdt der ganske sikkert Uhyrer til – frygtindgydende Uhyrer som forlængst vilde have oversvømmet Faarenes Land og lagt alt Liv øde, om ikke Ulven havde været. Ret beset var han jo altsaa deres Redningsmand; og hvad var vel rimeligere end at de til Gengæld gav ham Føden.

Denne Vending var Ulven ikke sen til at udnytte. Hans Næringsvej⁷ var god nok i og for sig, men han længtes efter at faa den lyst i Kuld og Køn⁸. Det var i Længden slet ikke saa morsomt at gaa og gælde for et lyssky⁹ Væsen, og være henvist til at bjærge¹⁰ sin væsentligste Føde om Natten. Han havde ikke noget imod til en Forandring at blive set op til som den, der holdt det hele oppe.

Det blev da ved gensidig Imødekommenhed ordnet saaledes, at Ulven – som Vederlag fordi han beskyttede Faarenes Verden mod den ukendte Fjende – til enhver Tid havde Ret til at gaa ind i Hjorden og udvælge sig det han havde Brug for. Da det maatte anses for en Formastelighed¹¹ af Faar at bære Horn, skulde de desuden forpligte sig til bringe Ulven hvert Vædderlam der fødtes i Flokken. Hidtil havde Ulven altid selv maattet sørge for først og fremmest at faa Ram paa Vædderlammene.

---

² Forraadt sit Kald: svigtet sin opgave

³ Udbytter: en der skaffer sig selv en gevinst ved at udnytte andre

⁴ Aadselssnude: en spids snude, der er velegnet til at grave i ådsler, altså døde dyrs kroppe

⁵ Skambed for fode: skade eller mishandle voldsomt ved bid

⁶ Sondringen: skelnen mellem

⁷ Næringsvej: arbejde

⁸ Faa den lyst i Kuld og Køn: få anerkendelse

⁹ Lyssky: mistænkelig, forbryderisk

¹⁰ Bjærge: skaffe

¹¹ Formastelighed: en overtrædelse

Men engang skete der det forunderlige, at der fødtes et Vædderlam som ikke gik i Ulvens Gab. Moderen, som følte at det var udset til noget stort, lagde det i høje Nælder og forsvarede det saa tappert, at de gamle skabede Faar – som Ulven ikke gad æde og som derfor havde ophøjet sig selv til Hjordens vise Raad – ikke turde udlevere det. Fra sin tidlige Ungdom led det af en forunderlig Kløe i Panden, og maatte bruge den bestandig¹² – for at faa Lindring. Og imens voksede det, blev større end alle andre Faar og tungere i Hodet – til en Dag Hornene brød igennem.

»Hornene klør paa ham« sagde de gamle Faar og luskede af Vejen, og den unge Vædder havde ingen at stanges med. Saa satte han Hornene i Egens knastede, nedhængende Grene; og hele sin Ungdom gik han og fablede om at bryde igennem Skoven og se hvad der var paa den anden Side.

»Han render nok Hornene af sig¹³« mente de gamle. »Vent bare til han blir rigtig voksen!«

Men den unge Vædder omsatte ikke Væksten i Tamhed og Fedme. Alt det Solen skinnede paa ham og de gamle Faar snakkede ham for, syntes han blot at blive endnu stærkere i sit; og en skønne Dag gjorde han Alvor af det og forsvandt. Han vendte tilbage med Ulvetotter paa Hornene og slemt forreven.

Det var stort og skæbnesvangert Nyt han bragte. Inde i Skoven huserede ikke andre Uvæsner end Ulven selv; og bag ved Skoven var der ikke andet end Vand – Hav akkurat som her. Det hele kunde omkredses i en god Times Løb; alt det frygtelige var noget Ulven havde opdigtet.

Synderlig henrykte ved den Forklaring var Faarene jo ikke. Der havde de gaaet og gruet for den Stund da Ulven vilde æde dem – og alligevel set hen til det som Frelse fra noget endnu værre; og det havde i Grunden været saa skönt. »Han tar vor Religion fra os,« sagde de vredt om den unge Vædder – »han haaner vore Idealer!«

Men alt det de tyggede paa det, ret om og aved om, ved det gamle blev det ikke mere. Der var gaaet Uro i Flokken; de modigste sluttede sig til den unge Vædder og fablede om at opføre et højt Hegn ind mod Skoven.

Det var en dristig Tanke, den dristigste der endnu var undfanget af Faarehjørner. De gamle pligtro Faar rystede deres enfoldige¹⁴ Uldhoder –: hvor skulde nu Ulven, det arme Kræ, faa Føden fra? Men Tanken vandt flere og flere Tilhængere, og en Dag blev der sammenkaldt til stort Møde om Sagen. Det var første Gang Faarene var indvarslede til at drøfte egne Anliggender, og de mødte fuldtalligt op.

Midt under Forhandlingerne blev der stor Uro i Flokken, Ulven var kommet til Stede.

»Jeg er kommet for at varetage mine legitime Rettigheder, og gaar ud fra at jeg har frit Lejde¹⁵,« sagde den og skottede¹⁶ til Vædderhornene. »Jeg har altid været en god Demokrat, og har ikke noget imod at vi afgør Spørgsmaalet ved en Afstemning. Men da jeg har ædt i hundredvis af jer, maa jeg gøre Fordring paa, at min Stemme gælder hundred Gange saa meget som nogen af jeres.«

---

¹² Bestandig: hele tidefi

¹³ Render hornene af sig: falde til ro med tiden

¹⁴ Enfoldige: godtroende, uvidende

¹⁵ Frit Lejde: fritaget for straf

¹⁶ Skottede: kaste et hurtigt, usikkert blik

Dette fandt de fleste Faar lød meget rimeligt. Den unge Vædder protesterede, men ingen vilde høre ham. »Han er en Krakiler¹⁷, lad os blive fri for ham!« raabtes der – »han rager alt det kønne gamle i Skidtet for os!« Han maatte ud af Flokken – væk! og trak sig helt ud paa det yderste Næs¹⁸. Der gik han siden for i sig selv og græssede.

»Og nu har jeg et Forslag at gøre jer«, fortsatte Ulven. »Vi vil ikke have Kiv¹⁹ og Ufred; Vorherre har skabt jer, som han har skabt mig! Se engang paa Tilværelsen – alt Liv fremgaar af Fordragelighed²⁰. Overalt hvor der skal naas noget positivt, maa der gives Køb fra begge Sider. Mit Forslag gaar da ud paa, at I rejser et Hegn paa den halve Strækning og lader den anden halve være aaben; saaledes tages der berettiget Hensyn til begge Parter.«

Dette syntes Faarene var vel talt; og derved blev det.

Kun den unge Vædder var ikke tilfreds. Han gik alene med sit ude paa det lille Næs, og Ensomheden voksede i ham og blev til strid Styrke. God at komme nær er han ikke!

Om Dagen fører heller ingen Veje ud til ham.

Men det hænder, at de unge Faar finder ud til ham i Drømme og lader sig overskygge af hans Kraft. Og som ved et Under²¹ ligger der hver Morgen nyfødte Vædderlam i det dugvaade Græs derude. Foreløbig har de den dejligste Kløe i Panden; og den Dag de er stærke nok – – –

---

¹⁷ Krakiler: konfliktsøgende person

¹⁸ Næs: et landområde, som der danner et fremspring ud i havet

¹⁹ Kiv: strid

²⁰ Fordragelighed: enes med hinanden

²¹ Under: mirakel